

4. „Svijet je tvorevina našeg uma”: konstruktivističko učenje u okviru obrazovanja za demokratiju i ljudska prava²⁰

Dok čitamo priču iz knjige, u glavi stvaramo nešto poput filma. Dodajemo detalje i scene koje autor nagovještava ili izostavlja, možda čak i zamišljamo lica određenih likova. Neka djela na našu maštu ostavljaju toliko snažan utisak da smo uveliko razočarani ako ikad pogledamo “stvarni” film utemeljen na toj priči. Naša je mašta proizvela znatno bolji, jedinstven i neponovljiv, jer mašta svakog čitaoca stvara drugačiji „film”.

Ovo je samo jedan primjer na koji je način „svijet tvorevina našeg uma”. Svijet u kojem živimo je svijet kakvog ga spoznajemo – sačinjen od slika, iskustava, ideja i mišljenja koja mi o njemu stvaramo. Dok uče, ljudi žele shvatiti smisao ono što čitaju ili čuju – žele to razumjeti. Jedan naučnik je ljudski mozak okarakterisao kao „mašinu u potrazi za značenjem”. Stvari koje nemaju smisla moraju se na neki način dovesti u red. Ukoliko neka informacija nedostaje, moramo je ili nekako pronaći, ili nagađanjem popuniti prazninu.²¹

Nakon određenog iskustva, nastavnici uviđaju da nakon što održe predavanje svaki učenik prima i pamti drugačiju poruku. Neki učenici će se te iste informacije sjećati i kao odrasli jer je na njih ostavila snažan utisak, drugi će je zaboraviti možda već sljedeće jutro jer je nisu mogli povezati s postojećim znanjem ili sistemom vrijednosti. Iz konstruktivističke perspektive bitno je šta se događa u glavi učenika.

Konstruktivizam učenje shvata kao izrazito individualizirani proces:

- Učenici konstruišu, reformišu ili stvaraju strukture značenja. Nova se informacija povezuje s onim što učenik već zna ili razumije.
- Učenici dolaze u razred u kojem uče o obrazovanju za demokratiju i ljudska prava sa svojim ličnim biografijama i iskustvima.
- Rodna, klasna, starosna i etnička pripadnost, vjersko uvjerenje i druga obilježja identita mogu uticati na poglede učenika.
- Posjedujemo različite oblike inteligencije koji znatno nadilaze konvencionalno shvatanje učeničkih sposobnosti.²²
- Ne postoji apsolutni standard lične ili političke relevantnosti.

Konstruktivističko se učenje može dodatno diferencirati u tri potkategorije, a nastavnik igra značajnu ulogu u podržavanju istih.

4.1 Učenici „konstruišu” značenje – otkrivaju i stvaraju nešto novo

Nastavnici mogu podržati svoje učenike tako da, između ostalog:

- stvaraju razne mogućnosti učenja;
- osmišljavaju izazovne zadatke;
- pružaju nastavu pomoću sredstava i načina prijenosa informacija (predavanja) koji predstavljaju ciljeve učenja;
- ohrabruju i podstiču učeničko samopouzdanje.

²⁰ Za detaljniju obradu teme, vidi Priručnik IV ovog izdanja

²¹ Vidi Gollob R. i Krapf P. (urednici) (2008.), GOO Priručnik III, Poglavlje 1, *Stereotipi i predrasude. Šta je identitet? Kako ja vidim druge, kako oni vide mene?*, Strasbourg, str. 19-38.

²² Teorija višestruke inteligencije Howarda Gardnera.

4.2 Učenici „rekonstruišu” ono što su naučili – primjenjuju i testiraju naučeno

To je, velikim dijelom, uobičajen proces svakodnevnice, no u školskom kontekstu ga ostvaruju nastavnici tako da, između ostalog:

- omogućavaju razmjenu, prezentaciju i diskusiju;
- provode formalno testiranje i procjenjivanje;
- nude ili zahtijevaju rad na portfoliju;
- osmišljavaju izazovne zadatke, na primjer projekte.

4.3 Učenici „dekonstruišu”, ili kritikuju, vlastite ili rezultate drugih učenika

Bez ovog elementa kritičkog preispitivanja i testiranja svaki bi proces učenja postao nebitan kako za društvo, tako i za same učenike. U ovom pogledu, učenje posjeduje i društvenu dimenziju.